

Artur Luzar¹

Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach

ORCID: 0000-0003-2263-1164

Bogdan Kosowski²

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

ORCID: 0000-0003-3397-4445

Motywacja strażaków w działalności specjalistycznych grup poszukiwawczo-ratowniczych ochotniczych straży pożarnych

Motivation of firefighters in the activities of specialized search and rescue groups of volunteer fire departments

Wprowadzenie

Działalność strażaków ochotników w specjalistycznych grupach poszukiwawczo-ratowniczych (SGPR) stanowi istotny element powszechnego systemu ochrony ludności, przynosząc nieocenione wsparcie w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia zaginionych osób. Te grupy, złożone z zaangażowanych ochotników, często działają w trudnych warunkach terenowych i atmosferycznych, podejmując się różnorodnych misji ratunkowych, od poszukiwania zaginionych po udzielanie pomocy w sytuacjach klęsk żywiołowych i wypadków.

¹ Artur Luzar: mł. bryg. dr, Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, e-mail: artur.luzar@gmail.com

² Bogdan Kosowski: dr hab. inż. prof. UJ, Katedra Bezpieczeństwa Narodowego, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, e-mail: bogdan.kosowski@uj.edu.pl

Motywacja członków grup odgrywa kluczową rolę w pracy strażaków ratowników OSP, wpływając nie tylko na ich zaangażowanie w działania ratownicze, ale także na efektywność i skuteczność podejmowanych działań. Zrozumienie motywacji tych strażaków jest istotne dla zapewnienia odpowiedniego wsparcia i zasobów, które umożliwią im efektywne wykonywanie ich zadań.

W niniejszym artykule zostały przedstawione obszary działalności i motywacji strażaków w SGPR ochotniczych straży pożarnych (OSP) poprzez analizę literatury, aktów prawnych oraz wyniki badań ankietowych.

Struktura KSRG

Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) w Polsce jest zorganizowany i funkcjonuje od 1995 roku, mając na celu ochronę życia, zdrowia, mienia oraz środowiska przed pożarami, klęskami żywiołowymi, a także innymi miejscowymi zagrożeniami. Jego głównym zadaniem jest koordynacja działań ratowniczych na wszystkich szczeblach administracji. KSRG jest integralną częścią systemu bezpieczeństwa państwa i składa się z trzech poziomów: powiatowego, wojewódzkiego oraz centralnego, co zapewnia jego efektywność i zdolność do reagowania na różnorodne zagrożenia (Ziobro, 2019).

Na poziomie powiatowym struktura KSRG zależy od rodzaju zagrożeń oraz sieci jednostek ratowniczych, z których dysponowanie odbywa się przez powiatowe stanowisko kierowania PSP. Gdy siły i środki ratowniczo-gaśnicze na obszarze powiatu okażą się niewystarczające, uruchamiany jest wyższy poziom systemu. Poziom wojewódzki pełni rolę wspomagającą i koordynacyjną, w szczególności w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza danego powiatu. Podstawowe siły i środki na tym poziomie to wojewódzki odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi oraz krajowa baza sprzętu specjalistycznego. Centralny poziom, podlegający bezpośrednio Komendantowi Głównemu Państwowej Straży Pożarnej, koordynuje działania ratownicze na obszarze całego kraju, zwłaszcza w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza województwa. W ramach KSRG działa centralny odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi oraz krajowe bazy sprzętu specjalistycznego (Kubit, 2022).

Potencjał KSRG, według danych na 1 stycznia 2024 r., obejmuje 503 jednostki ratowniczo-gaśnicze, 5030 jednostki OSP włączone do systemu, 4 zakładowe straże pożarne, 2 Lotniskowe Służby Ratowniczo-Gaśnicze oraz 23 jednostki Wojskowych Straży Pożarnych. W ramach systemu ratownictwa współpracują również inne służby i organizacje, takie jak Policja, Państwowe Ratownictwo Medyczne czy Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa. Wyszczególnione wartości ilościowe jednostek pokazują zatem, że niezwykle istotną rolę w KSRG mają jednostki OSP, a system sprawdził się w całej rozciągłości, czego dowodem jest ocena Międzyresortowego Zespołu Rządowego na temat działań systemu jako całości (Ręclawowicz, 2018).

W świetle Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczącego szczegółowej struktury organizacyjnej KSRG, system ten określa dwa poziomy: podstawowy oraz specjalistyczny, w poszczególnych dziedzinach ratownictwa, tj. walka z pożarami, ratownictwo techniczne, chemiczne, ekologiczne i medyczne. Szczegółową różnicę pomiędzy poziomami ukazuje tabela 1.

Tabela 1. *Porównanie poziomów czynności ratowniczych w KSRG*

Czynności ratownicze realizowane w ramach KSRG	
Poziom podstawowy	Poziom specjalistyczny
Czynności wykonywane w poszczególnych dziedzinach ratownictwa przez wszystkich ratowników.	Czynności wykonywane z użyciem sprzętu specjalistycznego przez odpowiednio przeszkolonych ratowników.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Działania poszukiwawczo-ratownicze podmiotów KSRG w terenie otwartym

W polskim prawodawstwie za poszukiwania osób zaginionych wskutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu odpowiedzialna jest Policja. W związku z różnorodnością incydentów związanych

z zaginięciami osób, Komendant Główny Policji w drodze zarządzenia ustalił trzy stopnie poszukiwań, które precyzują stopień pilności oraz zakres podejmowanych działań poszukiwawczych w zależności od ocenionego ryzyka dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej. Szczegółowe opisy poziomów poszukiwań zawiera tabela 2.

Tabela 2. *Poziomy poszukiwań osób zaginionych*

Poziom	Opis poziomu poszukiwań	Przykłady
I	Zaginięcie dotyczy osoby, co do której zachodzą przesłanki realnego, bezpośredniego występowania zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności. W celu ratowania tej osoby konieczne jest bezpośrednie i natychmiastowe podjęcie działań poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków.	<ul style="list-style-type: none"> • dzieci do lat 10; • dzieci w wieku 11–13 lat, zaginione po raz pierwszy; • osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji; • osoby przyjmujące leki, których brak przyjęcia może spowodować zagrożenie życia; • osoby zaginione, gdzie zachodzi realne podejrzenie popełnienia na ich szkodę przestępstwa przeciwko życiu lub wolności; • osoby, co do których zachodzi przesłanka popełnienia samobójstwa, a podjęcie działań poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków przyczyni się do zapobieżenia samobójstwa.
II	Zaginięcie dotyczy osób, u których ta okoliczność związana jest z prawdopodobieństwem wystąpienia ryzyka zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności.	<ul style="list-style-type: none"> • osoby deklarujące zamiar popełnienia czynu samobójczego po raz kolejny lub taki czyn jest mało prawdopodobny; • młodzież w wieku 14–18 lat zaginionych po raz pierwszy; • osoby zdolne do samodzielnej egzystencji, które wymagają opieki i regularnego przyjmowania leków, jednak brak ich przyjęcia nie spowoduje zagrożenia jej zdrowia;

II	Zaginięcie dotyczy osób, u których ta okoliczność związana jest z prawdopodobieństwem wystąpienia ryzyka zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności.	<ul style="list-style-type: none"> • osoby zaginione poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i wobec których istnieje potrzeba udzielenia pomocy mającej na celu ochronę jej życia, zdrowia lub wolności.
III	Zaginięcie dotyczy osób, których zaginięcie nie jest związane z bezpośrednim oraz uzasadnionym zagrożeniem dla jej życia, zdrowia lub wolności.	<ul style="list-style-type: none"> • osoby deklarujące wolę zerwania kontaktów z osobami najbliższymi lub środowiskiem; • osoby, które oddaliły się z w wyniku nieporozumień rodzinnych; • osoby, co do których nie sposób ustalić przyczyny i okoliczności zaginięcia; • osoby deklarujące wyjazd poza granice kraju i z którymi nie sposób nawiązać kontaktu; • osoby, które oddaliły się z placówki opiekuńczej lub leczniczej, których życie lub zdrowie nie jest zagrożone; • dzieci w wieku 11–13 lat zaginione po raz kolejny.

Źródło: Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanymi zwłok oraz szczątków ludzkich.

W przypadku zaginięć osób, których sytuacja została zakwalifikowana do poziomu I, Policja często zwraca się o pomoc do jednostek KSRG lub innych podmiotów na podstawie uprawnień wynikających z obowiązującej ustawy o Policji oraz regulacji policyjnych. Zgodnie z przepisami ustawy oraz procedurami policyjnymi, funkcjonariusze policji mają możliwość żądania niezbędnej pomocy od różnych instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jak również od przedsiębiorców prowadzących działalność w obszarze użyteczności publicznej. W ramach swojego działania

te instytucje, organy oraz przedsiębiorcy są zobowiązani do udzielenia pomocy zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Jest to kluczowe, aby zapewnić efektywne działania poszukiwawcze i zwiększyć szanse na odnalezienie zaginionej osoby w jak najkrótszym czasie. Ponadto Policja może zwracać się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców oraz organizacji społecznych. W sytuacjach nagłych funkcjonariusze mogą również zwracać się do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy. Współpraca z różnymi podmiotami społecznymi oraz instytucjami przyczynia się do zwiększenia zasobów oraz możliwości szybkiego reagowania w przypadku zaginięć osób, co do których istnieje podejrzenie, że zagrożone może być ich życie, zdrowie lub wolność.

Jednym z podmiotów najczęściej zaangażowanych w tego typu działania są jednostki KSRG. Specjalistyczne umiejętności ratowników oraz doświadczenie w poszukiwaniach w terenie stanowią cenny wkład w działania ratunkowe prowadzone i koordynowane przez Policję. Działania te są kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa zaginionych osób oraz ich szybkiego odnalezienia. W związku z powyższym, współpraca Policji z różnymi podmiotami, w tym z jednostkami KSRG, odgrywa istotną rolę w skutecznym działaniu w przypadku zaginięć osób. Dzięki temu możliwe jest mobilizowanie większej liczby zasobów ludzkich i sprzętowych, co przekłada się na szybsze i bardziej efektywne działania poszukiwawcze, zmniejszając tym samym ryzyko dla zaginionych jednostek oraz zwiększając szanse na odnalezienie.

Dysponowanie jednostek SGPR KSRG

Poszukiwanie osób zaginionych to zadanie wymagające zintegrowanej i zorganizowanej reakcji różnych służb ratowniczych. W kontekście efektywności tych działań, istotne jest odpowiednie dysponowanie SGPR. Dlatego też porozumienie między Komendantem Głównym Policji a Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej stanowi istotny krok w kierunku lepszej koordynacji i wykorzystania zasobów podczas tego typu operacji.

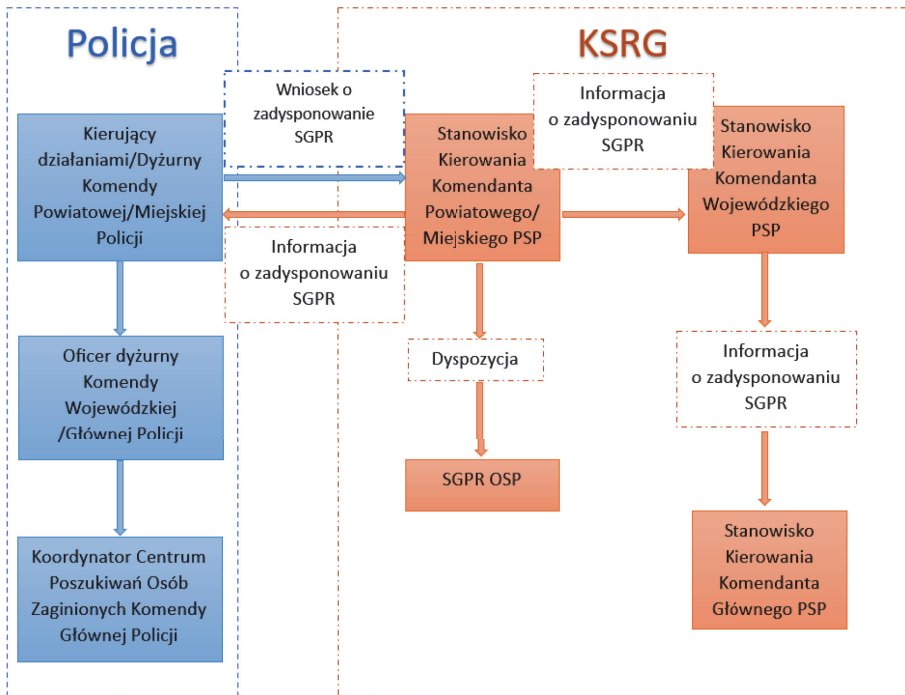
Na podstawie wspomnianego porozumienia Policja ma możliwość wnioskowania o dysponowanie SGPR podczas działań poszukiwawczych osób zaginionych. Warto podkreślić, że takie wnioski mogą być zgłaszane wyłącznie

w przypadku poszukiwań osób zaginionych zakwalifikowanych do poziomu I. Procedura dysponowania SGPR jest precyzyjnie określona. W przypadku działań na terenie powiatu, gdzie działają SGPR, dysponowanie powinno następować bezpośrednio poprzez algorytm przedstawiony na rysunku 1. Każdy wniosek o dysponowanie SGPR musi być również potwierdzony pisemnie i przekazany do właściwego stanowiska kierowania, co zapewnia przejrzystość i formalność procedur. Wnioskowanie o dysponowanie SGPR wymaga przekazania istotnych informacji umożliwiających skuteczne działania poszukiwawcze. Wnioski o dysponowanie SGPR nie tylko umożliwiają lepsze wykorzystanie specjalistycznych zasobów ratowniczych, ale również podnoszą szanse na skuteczne odnalezienie osób zaginionych, szczególnie w sytuacjach, gdzie zagrożone jest ich życie lub zdrowie. Dlatego też przestrzeganie ustalonych procedur i ścisła współpraca między służbami są kluczowe dla efektywności działań poszukiwawczych.

Podczas wnioskowania o dysponowanie SGPR Policja powinna przekazać minimalny zestaw kluczowych informacji, które umożliwią szybką reakcję i skrócenie czasu odpowiedzi. Wśród informacji podstawowych wymaganych do podjęcia działań poszukiwawczych znajduje się: jasne określenie osoby poszukiwanej (czy jest to dziecko czy dorosły); dostarczenie aktualnego zdjęcia w kolorze (jeśli jest to możliwe); podanie daty i godziny zaginięcia oraz opis okoliczności zdarzenia; uściślenie momentu rozpoczęcia działań poszukiwawczych przez Policję oraz krótki opis tych działań podjętych do czasu dysponowania SGPR; udostępnienie kontaktu do osób bezpośrednio kierujących działaniami, wraz z ich stopniem służbowym, imieniem, nazwiskiem i numerem telefonu komórkowego; udostępnienie map terenu do przeszukania oraz wyznaczenie obszarów do przeszukania przez ratowników z KSRG, wraz z opisem rodzaju i charakterystyki terenu. Natomiast w ramach informacji uzupełniających należy podać imię i nazwisko zaginionej osoby oraz jej rysopis, w tym płeć, wiek, wzrost, wagę i kolor skóry; opis ubioru oraz innych przedmiotów, które mogą być przy niej; informacje dotyczące stanu psychofizycznego osoby przed zaginięciem, takie jak niepełnosprawność, choroby psychiczne czy przewlekłe, utraty pamięci itp.; zanotowanie, czy podobne sytuacje zdarzały się w przeszłości; podanie ostatniego miejsca i czasu, w którym

widziano zaginioną osobę oraz sprawdzenie, czy na miejscu działań znajduje się osoba znająca teren, na przykład pracownik leśny (Wentkowska, 2016).

Rysunek 1. Algorytm postępowania podczas działań w powiecie na terenie którego działa SGPR KSRG

Źródło: https://www.zaginieni.pl/wp-content/uploads/2014/12/ulotka_procedury-nowa-.pdf (dostęp: data).

Motywacja strażaków ochotników-ratowników KSRG – wyniki badań

Efektywność działań wiodących służb zajmujących się poszukiwaniami osób zaginionych w znacznym stopniu zależy od wsparcia organizacji społecznych, w szczególności strażaków OSP. Aktywne zaangażowanie członków tych organizacji w działalność ratowniczą oraz coraz bardziej nowoczesny

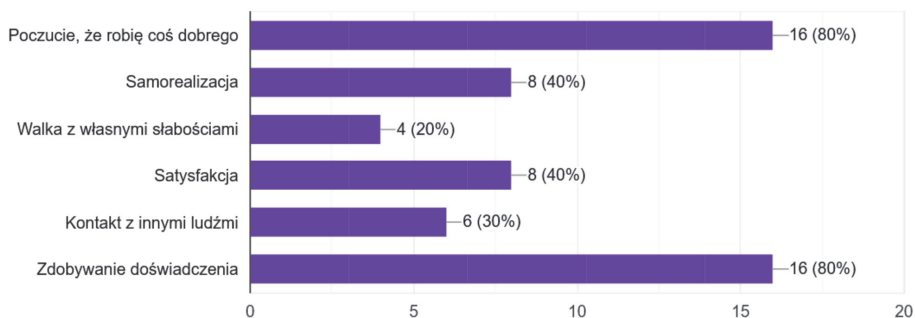
sprzęt ratowniczy i wyszkolenie sprawiają, że te podmioty są w stanie funkcjonować na równi z zawodowymi służbami ratowniczymi. Zaangażowanie organizacji pozarządowych jest bardzo cenione przez zawodowe podmioty ratownicze, takie jak Policja, gdyż bez udziału wolontariuszy te służby nie byłyby w stanie zapewnić skutecznych działań poszukiwawczych na szeroką skalę. Aktywny udział strażaków-ochotników, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, przyczynia się do zwiększenia dostępności zasobów ludzkich i technicznych, co z kolei pozwala na szybsze i bardziej efektywne reagowanie na sytuacje zagrożenia życia lub zdrowia osób zaginionych (Luzar, 2017).

Organizacje społeczne, często działające na zasadzie wolontariatu, są w stanie zaoferować szeroki zakres umiejętności i doświadczenia, które uzupełniają profesjonalne służby ratownicze. Ich elastyczność, mobilność oraz zdolność do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki terenowe czy atmosferyczne są nieocenione w procesie poszukiwań zaginionych osób. Ponadto, zaangażowanie społeczeństwa w działania ratownicze przyczynia się do budowania więzi społecznych oraz wzmacnia poczucie wspólnoty i solidarności. Współpraca zawodowych służb i organizacji społecznych w obszarze poszukiwań osób zaginionych przebiega w sposób właściwy i że należy ją rozwijać w kierunku osiągania synergii w działaniu, gdzie różne podmioty działające we współpracy są w stanie osiągnąć lepsze rezultaty niż działając osobno. Dlatego też wsparcie organizacji społecznych w działaniach poszukiwawczych jest niezwykle istotne dla skuteczności i efektywności całego procesu ratowniczego.

Motywacja odgrywa kluczową rolę w zadaniach realizowanych przez strażaków ratowników OSP. Celem przeprowadzonych badań jest analiza motywacji strażaków ochotników w SGPR. Dane dotyczące motywacji strażaków ochotników zostały zebrane poprzez ankietę, która została rozposzechniona wśród członków ochotniczych SGPR włączonych do KSRG. Ankietowani zostali poproszeni o ocenę swojej motywacji do podjęcia pracy wolontariackiej w SGPR oraz najistotniejszych motywów dalszej pracy. Otrzymane odpowiedzi zostały następnie poddane analizie tematycznej w celu zidentyfikowania głównych motywów i wzorców.

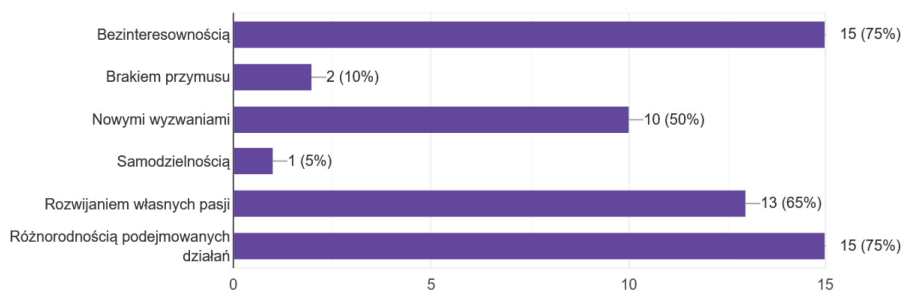
Analiza danych wykazała, że głównymi motywami do podjęcia pracy w grupach poszukiwawczych była chęć pomocy innym, fascynacja ciekawymi wyzwaniami oraz praca z ludźmi. Co ciekawe, pomimo różnic w płci, wieku i poziomie wykształcenia, te motywy pozostawały powszechne wśród badanych strażaków ochotników. Natomiast jako najistotniejsze motywy dalszej pracy respondenci wskazywali możliwość pomocy innym, udział w działaniach ratowniczych oraz zdobywanie nowych umiejętności i wiedzy.

Rysunek 2. Odpowiedzi respondentów na pytanie ankietowe „Jakie korzyści osiąga Pani/Pan poprzez pracę w SGPR?”

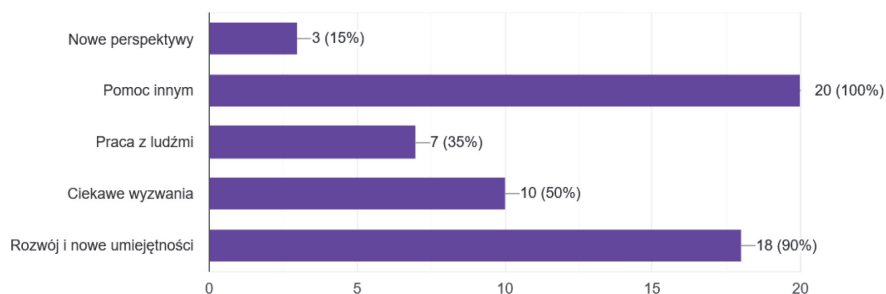
Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 3. Odpowiedzi respondentów na pytanie ankietowe „Co Pani/Pana zdaniem wyróżnia się w pracy w SGPR?”

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 4. Odpowiedzi respondentów na pytanie ankietowe „Jaka była Pani/Pana motywacja do podjęcia pracy w SGPR?”

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analizy sugerują, że motywacja strażaków OSP SGPR koncentruje się głównie wokół aspektów humanitarnych, takich jak pomoc innym i zaangażowanie w działania ratownicze. Ponadto, zdobywanie nowych umiejętności i ciekawe wyzwania stanowią istotne elementy motywacji do pracy w specjalistycznych grupach poszukiwawczo-ratowniczych. Te wyniki sugerują, że aby zwiększyć zaangażowanie i skuteczność działań ratowniczych, istotne jest promowanie wartości humanitarnych oraz zapewnienie możliwości rozwoju osobistego i zawodowego dla członków SGPR.

Podsumowanie

W artykule przedstawiono rolę strażaków ochotników w SGPR w ramach KSRG w Polsce. Poprzez analizę literatury, aktów prawnych oraz wyników badań ankietowych, omówiono strukturę KSRG oraz procedury działania podczas poszukiwań osób zaginionych.

W badaniach nad motywacją strażaków ochotników w SGPR stwierdzono, że głównymi motywami do podjęcia tej służby są chęć pomocy innym, fascynacja wyzwaniami oraz praca z ludźmi. Ważnym aspektem motywacji do pracy w SGPR jest również możliwość zdobywania nowych umiejętności i wiedzy. Wartości humanitarne oraz rozwój osobisty są kluczowe dla zaangażowania strażaków ochotników w działalność ratowniczą.

Współpraca strażaków-ochotników z Policją oraz innymi służbami ratowniczymi jest niezwykle istotna dla skutecznego reagowania na sytuacje zagrożenia życia lub zdrowia osób zaginionych. Dysponowanie SGPR w ramach KSRG oraz przestrzeganie ustalonych procedur są kluczowe dla efektywności działań poszukiwawczych.

W kontekście przyszłych badań nad motywacją strażaków ochotników w SGPR warto skupić się na bardziej szczegółowej analizie czynników wpływających na ich zaangażowanie oraz możliwości poprawy wsparcia i zasobów dla tych grup specjalistycznych. Dalsze badania mogą przyczynić się do lepszego zrozumienia motywacji strażaków ochotników oraz wzmocnienia ich roli w systemie ratowniczym.

Streszczenie: Artykuł analizuje wybrane aspekty działalności i motywację strażaków ochotników w specjalistycznych grupach poszukiwawczo-ratowniczych (SGPR) w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) w Polsce. Poprzez analizę literatury, aktów prawnych oraz wyników badań ankietowych, omówiono strukturę KSRG oraz procedury działania podczas poszukiwań osób zaginionych. Badania nad motywacją strażaków ochotników w SGPR wykazały, że głównymi motywami do podjęcia tej służby są chęć dobrowolnego niesienia pomocy innym oraz praca z ludźmi. Współpraca strażaków ochotników z Policją oraz innymi służbami ratowniczymi jest kluczowa dla skutecznego reagowania na sytuacje zagrożenia życia lub zdrowia osób zaginionych.

Abstract: The article analyzes selected aspects of the activities and motivation of volunteer firefighters in specialized search and rescue groups (SGPR) within the National Rescue and Firefighting System (NSRG) in Poland. Through an analysis of the literature, legal acts and the results of surveys, the structure of the KSRG and the operating procedures during the search for

missing persons are discussed. Research on the motivation of volunteer firefighters in the CRSG showed that the main motivations for taking up this service are the desire to voluntarily help others and to work with people. The cooperation of volunteer firefighters with the police and other emergency services is crucial to effectively respond to situations that threaten the life or health of missing persons.

Słowa kluczowe: grupy poszukiwawczo-ratownicze, Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy, działania ratownicze, poszukiwanie osób zaginionych, ochotnicze straże pożarne, policja, efektywność działań ratowniczych

Keywords: search and rescue groups, National Fire and Rescue System, rescue operations, missing persons search, volunteer fire brigades, Police, effectiveness of rescue operations

Bibliografia

- Kubit, M. (2022). Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy – rola i zadania na przykładzie powiatu miechowskiego, *Zeszyty Naukowe Pro Publico Bono*, 1(1), 295–311.
- Luzar, A. (2017). Rola pozarządowych podmiotów ratowniczych w systemie bezpieczeństwa narodowego, *Jagielloński Przegląd Bezpieczeństwa*, 1, 87.
- Organizacja KSRG. Pobrane 20 marca 2024 z: <https://www.gov.pl/web/kgpsp/organizacja-ksrg>.
- Procedura dysponowania Specjalistycznych Grup Poszukiwawczo-Ratowniczych Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego do działań poszukiwawczych prowadzonych w terenie. Pobrane 20 marca 2024 z: https://www.zaginieni.pl/wp-content/uploads/2014/12/ulotka_procedury-nowa-.pdf.
- Ręclawowicz, S. (2018). Ochotnicza straż pożarna w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym, *Acta Universitatis Wratislaviensis*, 3861, 123–133.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września 2021 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U.2024.145).

Wentkowska, A. (2016). *Poszukiwania osób zaginionych. System i metody działania w procedurach służb*. Warszawa: Wydawca Rzecznik Praw Obywatelskich.

Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie prowadzenia przez Policję poszukiwania osoby zaginionej oraz postępowania w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości lub znalezienia nieznanego zwłok oraz szczątków ludzkich.

Ziobro, J. (2019). *Teoretyczne i praktyczne konteksty funkcjonowania ochotniczych straży pożarnych w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym. Aspekty prawno-organizacyjne i geograficzno-przestrzenne. Część 1*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.